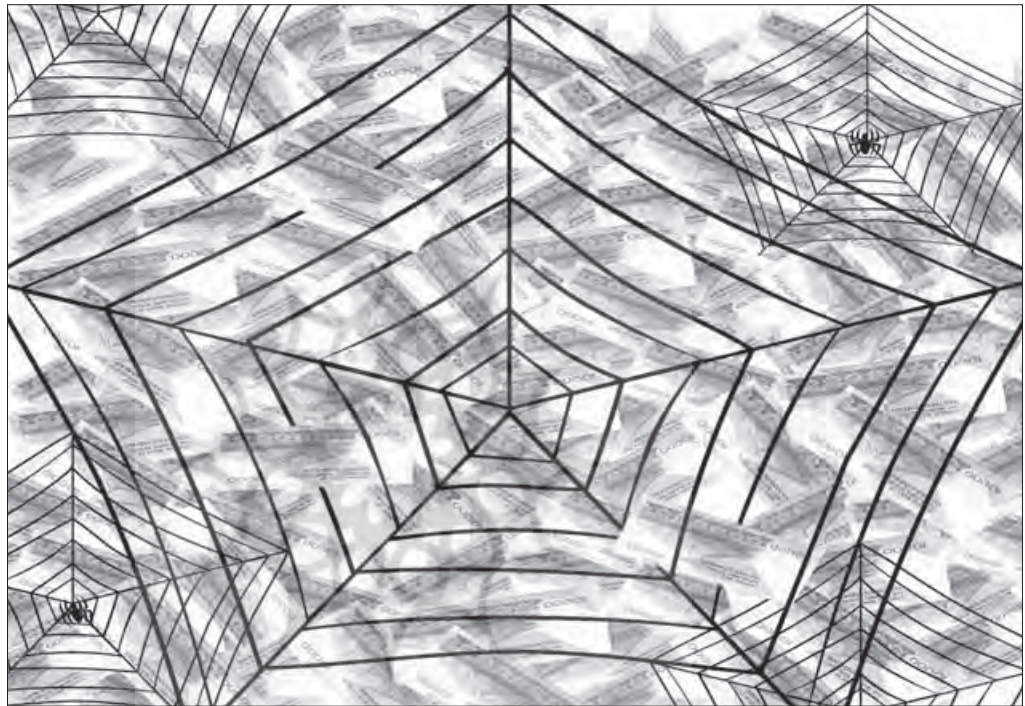

مشکل بدهی‌های معوق

کامران سپهری

بدهی‌های معوق، به مثابه حبس کردن منابع بانکی است.

البته در یک اقتصاد رفاهی، دولت باید به فقرا کمک کند، ولی نه از محل سپرده‌های بانکی، بلکه از محل بودجه‌های رفاهی.

بنابراین، واسطه‌های مالی به کسانی وام می‌دهند که دارای وثیقه‌ای مطمئن و امکان باز پرداخت اصل و فرع وام باشند. پس فردی که وثیقه ندارد، نمی‌تواند وام بگیرد و دور باطل فقر ادامه پیدا می‌کند، زیرا چون فقیر است، وثیقه ندارد، و چون وثیقه ندارد، نمی‌تواند وام بگیرد و فعالیت خود را گسترش دهد و فقیر می‌ماند.

در اقتصاد ایران نیز دیده شده است که جریان سرمایه از روستاها و شهرهای بسیار کوچک، توسط بانک‌ها به سمت شهرهای بزرگ می‌رود، زیرا روستاییان فاقد سند رسمی و دیگر وثیقه‌های معتبر برای بانک‌ها هستند.^۲ در این زمینه اعطای سند رسمی به املاک روستایی از اقدامات بسیار مفیدی می‌باشد که اخیراً شروع گردیده است.

ولی باید توجه نمود که حفظ سپرده‌های مردم، اساس کار بانکداری است و بدون آن، سپرده‌ای تشکیل نمی‌شود و در صورت مداخله دولت، موجب ایجاد بدهی هنگفتی برای دولت می‌گردد و در نهایت هم هزینه آن به گردن

یکی از عوامل تولید در اقتصاد، سرمایه است و تمامی فعالان اقتصادی، همچون کارآفرینان و نوپردازان اقتصادی - چه خرد و چه کلان - به آن نیاز دارند. در عصر حاضر، کمتر کارآفرین یا نوپزدازی وجود دارد که فقط با سرمایه خود بتواند به فعالیت اقتصادی بپردازد. در اینجاست که نقش واسطه‌های مالی مطرح می‌شود تا مازاد درآمد افراد و مؤسساتی را که خود امکان سرمایه گذاری مستقیم ندارند، در اختیار کسانی قرار دهند که می‌خواهند به تولید بپردازند و یا تولید خود را افزایش دهند.

بانک‌ها و دیگر واسطه‌های مالی، مازاد درآمد یا سپرده‌های کوچک و بزرگ را گردآوری کرده و بابت آن سود یا بهره‌ای به صاحبان سپرده می‌دهند و در پایان کار هم باید اصل سپرده را به صاحبان آن عودت دهند.^۱ این واسطه‌های مالی، سرمایه را در اختیار نوپردازان قرار می‌دهند و بابت این کار هم سود یا بهره‌ای فراتر از مبلغ پرداختی به سپرده‌گذار را اخذ می‌کنند و برای اصل وام اعطایی نیز وثیقه‌ای را دریافت می‌کنند تا حق سپرده‌گذار از بین نرود و سپرده‌گذاری تداوم یابد.

بانک گرامین به طور خاص
خانم های خانه دار و شاغل را مورد
حمایت قرار می دهد.

دکتر محمد یونس، مؤسس بانک
گرامین.

رفاهی، از ابتکارات جالبی استفاده شده است، از جمله این
ابتکارات، فعالیت مؤسسه گرامین در بنگلادش است که بعداً
به بانک گرامین و اکنون به تراست گرامین تبدیل شده است.
پروفسور محمد یونس در سال ۱۹۷۶ در مؤسسه کوچک خود
شروع به ارائه وام های کوچکی در یک روستای بنگلادش
به نام "جوپرا" نمود و در سال ۲۰۰۶ میلادی به جایزه نوبل
اقتصادی دست یافت و سپس از سران برخی از کشورها نیز
جایزه گرفت.

دکتر محمد یونس برای اقدام در زمینه فقرزدایی روستایی،
به گونه ای که منابع مالی مؤسسه و یا بانک اعطا کننده از میان
نرود، متقاضیان بی بضاعت وام را در گروه هایی جمع نمود تا
برای اخذ وام به نوبت، ضامن یکدیگر باشند. ضمانت آنها به
این صورت بود که سعی نمایند تا اقساط وام را از فرد وام گیرنده
بگیرند و به بانک دهند و در این صورت، خواهند توانست شخصاً
وام بگیرند. این وام ها، به ویژه به خانم های سرپرست خانوار که
می خواستند فعالیت تولیدی زود بازده مانند خیاطی، بافندگی،

مالیات دهندگان خواهد بود.

در جوامعی که رفاه عمومی مطرح نیست، نظام های بانکی
به نفع ثروتمندان عمل می کنند، یعنی به کسانی وام بیشتر داده
می شود که ثروتمندتر و یا به اصطلاح، معتبرتر هستند.

در اقتصاد ایران در سال های اخیر سعی شده است تا نسبت
به ارزیابی وثیقه، تسهیلاتی صورت گیرد تا کم اعتبارها نیز
بتوانند از نظام بانکی بهره مند گردند که این خود سبب افزایش
بدهی های معوق بانکی گردیده است. اخیراً نیز توسط وزارت
رفاه اعلام شده است که حتی بدون وثیقه به برخی از افراد
معلول، وام داده شود. البته در یک اقتصاد رفاهی، دولت باید
به فقرا کمک کند، ولی نه از محل سپرده های بانکی، بلکه از
محل بودجه های رفاهی که برای این کارها پیش بینی می شود
و با توجه به درآمدهای ارزی هنگامت کشور، امکان آن فراهم
می باشد.

ولی در برخی از کشورهای فقیر و آنها که فاقد درآمد ارزی
قابل توجه هستند، برای حل این دور باطل فقر و انجام اقدامات

کسی که فقیر است،
وثیقه ندارد و
چون وثیقه ندارد،
نمی‌تواند وام بگیرد و
در نتیجه، دور باطل
فقر ادامه پیدا می‌کند.

کاربرد در بانکداری اسلامی نیست، زیرا دارای بهره ثابت و از پیش تعیین شده است، ولی می‌توان از روش تضمین آن در اعطای تسهیلات کوچک برای بنگاه‌های زودبازده و غیره در قالب عقود اسلامی استفاده نمود تا علاوه بر اقدام در راه فقر و محرومیت زدایی و افزایش تولید، منابع بانکی حفظ گردد و لطمه‌ای به اعتبار نظام بانکی وارد نشود. همچنین، چون بانک‌ها باید دخل و خرج کنند تا ادامه حیات دهند، تخفیف سود این تسهیلات رفاهی باید از محل درآمدهای عمومی دولت جبران گردد.

صنایع دستی، کشت و کار و دامداری را توسط وام‌های کوچک راه‌اندازی کنند، پرداخت می‌شد و برای فقر زدایی و خودکفایی آنها بسیار مفید بود.

برخلاف تصور بانکداران قدیمی، نسبت تعداد بدهی‌های معوق در اینگونه وام‌ها کمتر از وام‌های سنتی دارای وثیقه می‌باشد، زیرا هر یک از اعضای گروه متشکل برای اخذ وام، سعی می‌کند تا بدهی وام‌گیرنده تسویه گردد تا بتواند خود وامی را به دست آورد.
روش اعطای وام گرامین بانک به طور کامل قابل

زیر نویس‌ها

(۱) البته در نظام بانکداری اسلامی، واسطه مالی نمی‌تواند اصل سپرده را شخصاً تضمین نماید و سپرده‌گذار در زیان معاملات نیز شریک است، ولی شخص ثالثی چون دولت و یا بیمه‌گر می‌تواند آن را تضمین نماید.
(۲) با بررسی نسبت وام‌های اعطایی به سپرده‌ها در شهرهای کوچک و بزرگ، می‌توان به این نکته پی برد. اگر این نسبت کوچک‌تر از متوسط این نسبت برای کل کشور باشد، به مفهوم رفتن سرمایه از این شهرها به شهرهای بزرگ کشور می‌باشد.
این بررسی به طور کامل در پایان نامه کارشناسی ارشد آقای غلامرضا شاهرخی در فروردین ماه سال ۱۳۷۳ در مؤسسه بانکداری ایران انجام شده است و در پنجمین سمینار بانکداری اسلامی این مؤسسه در شهریور ۱۳۷۳ تحت عنوان "بررسی کمی تسهیلات بانکی در توسعه اقتصادی کشور" ارائه گردیده است. ایده این بررسی در مقاله‌ای در سومین کنفرانس اسلامی علوم آماری در سال ۱۹۹۲ در مراکش توسط نویسنده عنوان گردیده است.

منابع

- 1) <http://www.Grameen.info.org>
- 2) Third Islamic Countries Conference on Statistical Sciences, 1992 Proceedings, p.291.
- 3) نتایج پنجمین سمینار بانکداری اسلامی، مؤسسه بانکداری ایران در شهریور ۱۳۷۳ تحت عنوان "بررسی کمی تسهیلات بانکی در توسعه اقتصادی کشور".

خواننده ارجمند

از خدمات اشتراک و تبلیغی ما استفاده بفرمایید

مجله بانک و اقتصاد